

Nr 497.

Av herr Persson, Ivar, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland.

Genom Kungl. Maj:ts prop. till riksdagen nr 197 har förslag framlagts angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland.

Undertecknade ansluta sig i stort till de i propositionen framlagda förslagen men önska samtidigt rikta uppmärksamheten på vissa förhållanden, främst berörande tysklandssvenskarna och de s. k. ömmande fallen, samt vilja med anledning härav anföra följande:

Beträffande *tysklandssvenskarnas anspråk* framhålles i propositionen (s. 57—58), att på grund av clearinglagens föreskrift, att tvångsclearing endast avsåge fordringsanspråk, kunde i allmänhet utdelning genom clearingen icke ske för tillgodoseende av anspråk på ersättning för egendom, som i Tyskland förstörts genom direkta krigshändelser, varför i regel ingen rättslig grund funnes för ett fordringsanspråk i dylika fall. Stora delar av tysklandssvenskarnas anspråk komme därför att lämnas utanför clearingen. Tysklandssvenskarna hade emellertid lidit betydande förluster genom kriget, och flera av dem befunno sig i nödställt läge, varför det av flera skäl vore angeläget att bispringa dem. Tyskmedelskommittén föreslog för sin del vidtagande av liknande anordning, som då ersättning gavs åt svenskar för förlorad egendom i Balticum, och framlade förslaget, att av vissa staten tillkommande clearingmedel högst 2 milj. kr. skulle avstås till förmån för tysklandssvenskarna. Härvid skulle i första hand sådana tysklandssvenskar tillgodoses, som lidit förluster i Tyskland och erhållit ringa eller ingen utdelning i clearingen.

Föredragande departementschefen anser den av kommittén förordade utvägen beaktansvärd men har funnit det av densamma föreslagna beloppet otillräckligt. Trots svårigheten att med säkerhet avgöra storleken av erforderliga belopp för tillgodoseende av de mest trängande hjälpbehoven och trots att rådande finansiella läge tyvärr icke möjliggjorde en mycket vidsträckt hjälpverksamhet vore dock det av kommittén föreslagna beloppet med säkerhet alltför knappt och borde avsevärt höjas. Till hjälpåtgärder för de av kriget drabbade tysklandssvenskarna föreslås därför, att ett belopp av 6 milj. kr. avsättes att förvaltas av en särskilt utsedd nämnd. Kostnaderna för nämndens verksamhet skulle utgå ur de avsatta medlen, vilka nämnden skulle äga utdela såväl till här i riket bosatta förutvarande tysk-

landssvenskar som till svenskar bosatta i Tyskland och jämväl till svenska institutioner i Tyskland (exempelvis till den svenska församlingen i Berlin).

Undertecknade få uttala sin livliga tillfredsställelse över det i propositionen framlagda förslaget innebärande en avsevärd höjning av det av tysk-medelskommittén föreslagna beloppet. Det är ställt utom allt tvivel, att tysklandssvenskarna under kriget lidit synnerligen allvarliga materiella förluster, varför det föreslagna beloppet — om än ej av en storleksordning att täcka mer än en bråkdel av alla förluster — kommer att innebära en väsentlig lindring för många. I detta sammanhang bör även betonas, att den föreslagna hjälpen kommer att betyda avsevärt även ur rent psykologisk synpunkt. Många tysklandssvenskar ha nämligen känt sig mer eller mindre besvikna och mistrogna mot fäderneslandets vilja att hjälpa dem i deras oförevallade nöd, sedan de efter många års strävsamt arbete i utlandet, ofta för att tjäna svenska intressen, efter förlust av all sin egendom funnit sig under rådande dyrtid icke kunna anskaffa mer än det allra nödvändigaste och icke heller vara i stånd att ge sina barn den utbildning de velat. Detta får dock ingalunda tolkas som bristande tacksamhet från utlandssvenskarnas sida för de mycket betydande belopp statsmakterna år efter år anvisat för understöd i olika former. Tvärtom ha utlandssvenskarna städse velat betona sin mycket stora uppskattning av all hjälp de erhållit.

Föredragande departementschefen har enligt ovan framhållit, att endast de mest trängande hjälpbehoven kunna bli tillgodosedda genom det föreslagna beloppet på 6 milj. kr. Det synes därför undertecknade, dels att detta belopp i sin helhet verkligen bör komma de behövande till godo, dels att möjlighet bör hållas öppen att eventuellt även lämna hjälp utöver förslaget belopp.

För att hela beloppet skall kunna användas för de behövande bör det sålunda först övervägas, om ej den föreslagna nämndens kostnader, i vad avser hjälpen till tysklandssvenskarna, kunna bestridas på annat sätt, t. ex. ur de överskottsmedel, som kunna påräknas. Undertecknade taga även för givet, att någon avgift ej skall uttagas av dem som erhålla understöd, vilket ej direkt utsäges men indirekt torde framgå av ordalydelsen i propositionen. Det förtjänar måhända påpekas, att någon avgift icke uttogs av balterna, när dessa 1945—1947 genom en statlig kommission erhöilo ersättning för de båtar, som staten beslagtagit och utlämnat till Sovjetunionen.

Därest under nämndens arbete behovet av hjälp befinner så omfattande, att beloppet på 6 milj. kr. icke skulle vara till fyllest, bör en möjlighet hållas öppen att senare avdela ytterligare medel för här ifrågavarande ändamål. Den föreslagna nämnden bör därför ha möjlighet att senare anmäla dylikt behov, varvid erforderliga medel skulle kunna tagas ur de överskottsmedel, som kunna påräknas. Därest enligt propositionen medel reserveras för ersättning till staten för "rövat" holländskt guld men utredningen senare skulle visa att "rov" icke föreligger, torde en ytterligare utdelning

komma i fråga. Härvid skulle eventuellt även delar av detta belopp kunna avses för de hjälpbehövande tysklandssvenskarna.

Själva begreppet tysklandssvenskar synes i propositionen icke ha definierats. I dagligt tal avses med tysklandssvenskar personer, som bott i Tyskland under längre tid, även om de förlorat det svenska medborgarskapet. Särskilt gäller detta kvinnor, vilka genom gifte med tysk medborgare och bosättning i Tyskland gått förlustiga detta. Det synes undertecknade skäl föreligga att en sådan tolkning gives begreppet tysklandssvenskar, att även nämnda kategori svenskfödda däri inräknas, då det eljest kunde befaras att orättvisor skulle uppstå, vilka vore stötande för allmänna rättsmedvetandet. Det bör dock ankomma på den blivande nämnden att pröva hjälpbehovet även i dessa fall.

Beträffande s. k. *ömmande fall* (s. 58) har propositionen upptagit tyskmedelskommitténs förslag, att såväl svenska som tyska dylika fall, som kunna tillgodoses inom clearingens ram, böra på särskilt sätt beaktas och att härvid möjlighet till undantag från fastställda regler bör givas. Något belopp anges icke, men i sammanhanget påpekas, att "en allmän utdelningsprocent, som skulle lämna en så stor rest som 12 milj. kr.", måste "anses vara mindre lämpligt avvägd".

Enligt uppgift skulle tidigare närmare 2 milj. kr. per år ha utbetalats över clearingen för nämnda ändamål. Av dessa siffror kan i viss mån utläsas storleken av behoven, även om beloppet sannolikt sedan kriget väsentligt nedgått på grund av bland annat den svenska socialvårdens ingripanden. Undertecknade vilja härtill endast knyta den förhoppningen, att de medel, som komma att avdelas för de ömmande fallen, icke bliva alltför knappt tillmätta. Även för de ömmande fallen förutsättes, att avgift icke skall utgå.

En inadvertens synes böra rättas. I clearingavtalet har uttrycket "fordran hos någon i den främmande staten" använts för att bestämmelserna skulle omfatta ej blott tyska medborgare utan även utlänningar, bosatta i Tyskland, vilka likaledes voro bundna av det svensk-tyska clearingavtalet. När i propositionen under "Hemställen" punkt 2) (s. 61) beträffande personkretsen å borgenärssidan användes termen "svenska rättssubjekt" synes i analogi härmed under punkt 3) till kategorien gäldenärer böra räknas icke blott tyska staten, tyska juridiska personer och tyska medborgare utan även andra rättssubjekt, som under andra världskriget voro och alltfört äro bosatta i Tyskland.

Undertecknade vilja slutligen rikta uppmärksamheten på trenne omständigheter i samband med fördelningen av tyskmedlen.

Det "*rövade guldet*" förutsättes i propositionen bliva återlämnat till ursprungslandet och svenska staten härför med förmånsrätt erhålla ersättning ur tyskmedlen. Som motiv härför har bl. a. anförts att från tysk sida år 1943 utfästelse skulle gjorts av vice chefen för tyska riksbanken till en

svensk delegat, att intet guld från ockuperade länder skulle ingå i framtida guldleveranser till Sverige. Nämda utfästelse har icke uppfyllts. Det förefaller emellertid som om en dylik viktig utfästelse bort, för att tillerkännas verkligt bevisvärde, ha intagits i protokollet vid ifrågavarande förhandlingar och icke endast varit föremål för muntlig överläggning och förklaring. Samtidigt vilja undertecknade påpeka, att när de svenska förhandlingarna i Washington år 1946 godkände villkoret, att det rövade guldet skulle återställas, detta skedde i hela landets intresse. Det synes därför böra övervägas, om verkligen den ersättning svenska staten kräver skall ensidigt tagas av tyskmedlen. Detta skulle innebära, att icke hela svenska samhället utan blott en liten grupp därav, nämligen fordringsägarna på Tyskland, få bekosta den tyska åtgärden att betala med rövad guld, en åtgärd för vilken dessa fordringsägare icke rimligen kunna lastas.

Förhållandet synes i viss mån analogt beträffande det belopp av 150 milj. kr., som, ävenledes av tyskmedlen, i enlighet med Washingtonöverenskommelsen ställts till det tyska folkhushällets förfogande. I detta fall har beloppet avståtts av svenska staten för att möjliggöra normala förbindelsers återställande, främst på affärslivets område, mellan Sverige å ena sidan och Amerikas förenta stater, Frankrike och Storbritannien å den andra.

Slutligen anse sig undertecknade även böra framhålla, att de avsevärda belopp, som alltsedan det tyska sammanbrottet innestått hos clearingnämnden och efter likvidation av den tyska egendomen även hos flykttkapitalbyrån, icke synas ha varit placerade mot ränta. Anledningen härtill synes oklar, men det måste framhållas, att fordringsägarna genom en dylik åtgärd från statens sida undandragits avsevärda belopp.

Med stöd av vad ovan anförts yrka undertecknade,

att riksdagen vid behandling av prop. nr 197 måtte besluta,

att möjlighet hålles öppen för att det till hjälpåtgärder för tysklandssvenskar föreslagna beloppet å 6 milj. kr. kan ökas, därest behov därav framdeles skulle uppstå, samt att detta belopp i sin helhet avses för direkta hjälpåtgärder och alltså icke även för bestridande av nämndens kostnader,

att för ömmande fall avdelas tillräckliga medel, samt

att administrationsavgifter icke få uttagas av här nämnda båda kategorier.

Stockholm den 25 april 1950.

Ivar Persson.

Erik Arrhén.

B. A. Nilsson.

Gust. Elofsson.